NCERT
National Council Of Educational Research And Training

NCERT Solutions for Class 10 Sanskrit Grammar: खण्डः ‘ख’ (रचनात्मक कार्यम्)-सङ्केताधारितम् औपचारिकम् अनौपचारिक च पत्रम्

IndCareer
Schools
indCareer indCareer indCareer

NCERT Solutions for Class 10 Sanskrit Grammar: खण्डः ‘ख’ (रचनात्मक कार्यम्)-सङ्केताधारितम् औपचारिकम् अनौपचारिक च पत्रम्

Class 10: Sanskrit Grammar solutions. Complete Class 10 Sanskrit Grammar Notes.

NCERT Solutions for Class 10 Sanskrit Grammar: खण्डः ‘ख’ (रचनात्मक कार्यम्)-सङ्केताधारितम् औपचारिकम् अनौपचारिक च पत्रम्

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/

NCERT 10th Sanskrit Grammar, class 10 Sanskrit Grammar solutions

I. अनौपचारिक-पत्राणि

प्रश्न **1.**

भवती कृपा। मातुः अस्वस्थताविषये लिखिते पत्रे रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पत्रं पुनः लिखतु **(CBSE 2014)**

छात्रावासतः ....

तिथिः ....

आदरणीयाः ....(i)....... सादरं ....(ii).........। अहम् अत्र कुशलिनी। भवतः पत्रात् ....(iii) .... अस्वस्थताविषये ज्ञात्वा (iv) .... अस्मि। आगामिमासे (v) ....परीक्षाः भविष्यन्ति इति कारणेन गृहम् आगन्तुम् (vi) .... अस्मि। समये-समये मात्रे (vii) .... यच्छन्तु इति प्रार्थये। परीक्षायाः अनन्तरं (viii) ...... गृहम् आगमिष्यामि। .... (ix)...... मम प्रणामाः

भवदीया ..(X.).......

कृपा

मञ्जूषा- मातुः, पितृचरणाः, चिन्ताकुला, औषधं, अशक्तः, अहं, सुता, प्रणामाः, विद्यालये, मातृचरणयोः

उत्तर**:**

छात्रावासतः ....

तिथिः ....

आदरणीयाः (i) पितृचरणाः, सादरं (ii) प्रणामाः। अहम् अत्र कुशलिनी। भवतः पत्रात् (iii) मातुः अस्वस्थताविषये ज्ञात्वा (iv) चिन्ताकुला अस्मि। आगामिमासे (v) विद्यालये परीक्षाः भविष्यन्ति इति कारणेन गृहम् आगन्तुम् (vi) अशक्तः अस्मि। समये-समये मात्रे

(vii) औषधं यच्छन्तु इति प्रार्थये। परीक्षायाः अनन्तरं (viii) अहम् गृहम् आगमिष्यामि। (ix) मातृचरणयोः मम प्रणामाः

भवदीया (x) सुता

कृपा

प्रश्न **2.**

भवान् ललितः। भवान् गत-परीक्षायाम् उत्तीर्णः। एतम् उपलक्ष्य पुस्तकं प्रेषितवते मित्राय लिखिते धन्यवाद-पत्रे रिक्तस्थानानि मञ्जूषास्थ-पदैः पूरयत **(CBSE 2015)**

त्यागनगरम्

मुम्बईतः

तिथि: ………..

प्रियमित्र ……………(i) सप्रेम नमस्कारः। अत्र सर्वं (ii) .. … । तत्राप्यस्तु इति प्रार्थये। अहं गतपरीक्षायां समीचीनान् (iii) ……… प्राप्य उत्तीर्ण इत्युपलक्ष्ये बहूनि विविधानि पारितोषिकानि (iv)……… । तेन अहं तुष्टः तथापि भवता प्रेषितं (v)………इति पुस्तकं न केवलं मम बुद्धयै अपितु (vi) .. ….. अपि उपकारकं भविष्यति इत्यत्र नास्ति कोऽपि सन्देहः। अस्मिन् (vii) ……… भवत्सदृशमित्राणि विरलानि सन्ति। (viii) ……….. आत्मानं भाग्यवन्तं मन्ये। भवतः (ix) ……… मम प्रणामाः। भूयोभूयो धन्यवादः।

भवतः प्रियमित्रम्

…..(x)………

मञ्जूषा- अङ्कान्, जीवनाय, प्रियव्रत, मातापितृभ्यां, ललितः, कुशलम्, आगतानि, अहम्, काले, नीतिकथाः।

उत्तर**:**

त्यागनगरम्

मुम्बईतः

तिथिः …………..

प्रियमित्र (i) प्रियव्रत!

सप्रेम नमस्कारः।

अत्र सर्वं (ii) कुशलम् । तत्राप्यस्तु इति प्रार्थये। अहं गतपरीक्षायां समीचीनान् (iii) अकान् प्राप्य उत्तीर्ण इत्युपलक्ष्ये बहूनि विविधानि पारितोषिकानि (iv) आगतानि । तेन अहं तुष्टः तथापि भवता प्रेषितं (v) नीतिकथाः इति पुस्तकं न केवलं मम बुद्धयै अपितु (vi) जीवनाय अपि उपकारकं भविष्यति इत्यत्र नास्ति कोऽपि सन्देहः। अस्मिन् (vii) काले भवत्सदृशमित्राणि विरलानि सन्ति। (viii) अहम् आत्मानं भाग्यवन्तं मन्ये। भवतः (ix) मातापितृभ्यां मम प्रणामाः। भूयोभूयो धन्यवादः।

भवतः प्रियमित्रम्

(x) ललितः

प्रश्न 3.

भवान् अरविन्दः। ग्रीष्मावकाशे भ्रमणाय स्वमित्रं प्रति लिखितम् इदं पत्रं मञ्जूषायां प्रदत्तैः उचितैः शब्दैः पूरयित्वा पुनः लिखतु। **(CBSE 2015)**

आनन्दविहारः

नवदिल्लीतः

प्रिय मित्र (i)………

तिथिः ………

नमोनमः।

अत्र कुशलं (ii) …………..। भवतः पत्रम् पठित्वा चित्तम् प्रासीदत्। अधुना (iii) ………… अस्ति यत् अहं (iv) …………उत्तीर्णः अभवम्। आशास्ति त्वमपि उत्तमश्रेण्यां (v)

………… भविष्यसि। अहं (vi………… भवतां समीपम् आगन्तुम् इच्छामि। अहं (vii) ………… सह ग्रीष्मावकाशं मसूरीनगरे यापयिष्यामि। तत्र हिमाच्छादिताः (viii)………… जनान् आकर्षयन्ति। अहमपि तत्र प्राकृतिकदृश्यस्य (ix) .. . कर्तुम् इच्छामि। गृहे माता-पित्रोः (x) …… मम प्रणामाः।

भवदीयं मित्रम्

अरविंदः

मञ्जूषा- | मित्रैः, गौरव, प्रथमश्रेण्यां, ग्रीष्मावकाशे, उत्तीर्णः, पर्वतशृंखलाः, अवलोकनं, तत्रास्तु, समाचारः, चरणयोः |

उत्तर:

आनन्दविहारः

नवदिल्लीतः

प्रिय मित्र (i) गौरव!

तिथिः ……….

नमोनमः।

अत्र कुशलं (ii) तत्रास्तु। भवतः पत्रम् पठित्वा चित्तम् प्रासीदत्। अधुना (iii) समाचारः अस्ति यत् अहं (iv) प्रथमश्रेण्यां उत्तीर्णः अभवम्। आशास्ति त्वमपि उत्तमश्रेण्या (v) उत्तीर्णः भविष्यसि। अहं (vi) ग्रीष्मावकाशे भवतां समीपम् आगन्तुम् इच्छामि। अहं (vii) मित्रैः सह ग्रीष्मावकाशं मसूरीनगरे यापयिष्यामि। तत्र हिमाच्छादिताः (viii) पर्वत श्रृंखलाः जनान् आकर्षयन्ति। अहमपि तत्र प्राकृतिकदृश्यस्य (ix) अवलोकनं कर्तुम् इच्छामि। गृहे माता-पित्रोः (x) चरणयोः मम प्रणामाः।

भवदीयं मित्रम्

अरविंदः

प्रश्न 4.

पितरं प्रति लिखितम् अध:पत्रं मञ्जूषाप्रदत्तशब्दैः पूरयित्वा पुनः लिखत **(CBSE 2016)**

ब्रह्मपुत्र-छात्रावासः,

(i) ……………….

तिथि: ……………….

पूज्याः (ii)……….. !

सादरं प्रणामाः।

अत्र कुशलं तत्रास्तु। इदं विज्ञाय भवान् अतिप्रसन्नः भविष्यति यद् गतदिवसे अन्तर्विद्यालयीयभाषणप्रतिस्पर्धायां मया (iii) …………. स्थानं लब्धम्। क्रीडादिवसे (iv)………. अहमेव प्रथमः आसम्। अस्मिन् वर्षे वार्षिकोत्सवे अहं नाट्याभिनयं (v) ……………….। अयं वार्षिकोत्सवः आगामि-शुक्रवासरे (vi) ………। विद्यालयस्य पक्षतः ह्य एव (vii) …………. प्रेषितम्। अहमपि (vii) ……… सूचयामि यद् भवान् मात्रा सह अवश्यम् आगच्छतु। मम (ix) ……….. भविष्यति। मातृचरणयोः मम प्रणामाः।

भवतः पुत्रः

(x)………

मञ्जूषा – निमन्त्रणपत्रम्, धावनप्रतियोगितायाम्, नीरज: उत्साहवर्धनम्, भवन्तम्, नवदिल्लीतः, प्रथमम्, करिष्यामि, पितृमहोदयाः,आयोजयिष्यते।

उत्तर**:**

ब्रह्मपुत्र-छात्रावासः,

(i) नवदिल्लीतः

तिथिः …………….

पूज्याः (ii) पितृमहोदयाः !

सादरं प्रणामाः।

अत्र कुशलं तत्रास्तु। इदं विज्ञाय भवान् अतिप्रसन्नः भविष्यति यद् गतदिवसे अन्तर्विद्यालयीयभाषणप्रतिस्पर्धायां मया (iii) प्रथमम् स्थानं लब्धम्। क्रीडादिवसे (iv) धावनप्रतियोगितायाम् अहमेव प्रथमः आसम्। अस्मिन् वर्षे वार्षिकोत्सवे अहं नाट्याभिनयं (v) करिष्यामि।। अयं वार्षिकोत्सवः आगामि-शुक्रवासरे (vi) आयोजयिष्यते। विद्यालयस्य पक्षतः ह्य एव (vii) निमन्त्रणपत्रम् प्रेषितम्। अहमपि (viii) भवन्तम् सूचयामि यद् भवान् मात्रा सह अवश्यम् आगच्छतु। मम (ix) उत्साहवर्धनम् भविष्यति। मातृचरणयोः मम प्रणामाः।

भवतः पुत्रः,

(x) नीरजः।

प्रश्न 5.

भवान् निखिलः। भवता स्वपित्रा सह 'स्वामि-विवेकानन्दः' इति चलचित्रं दृष्टम्। तद्विषये स्वमित्रम् अखिलं प्रति लिखितं पत्रं मञ्जूषास्थपदैः पूरयित्वा उत्तरपुस्तिकायां लिखतु। **[CBSE 2012]**

जवाहरनगरम्

चेन्नईतः

तिथिः …………….

अभिन्नहृदय (i) …………….

नमो नमः।

अत्र कुशलं तत्रापि स्यात् इति चिन्तयामि। विगतशुक्रवासरे स्वपितृमहोदयैः सह 'स्वामि-विवेकानन्दः' इति (ii) …………. द्रष्टुं गतवान्। चलचित्रं संस्कृतभाषायाम् (iii) ………. | नास्तिकः नरेन्द्रः स्वामिनः श्रीरामकृष्णस्य (iv) ………. परम-आस्तिकः सञ्जातः। पश्चात् सः संन्यासम् अपि (v) ……….. । अमेरिकादेशे तस्य स्वागतस्य दृश्यं

तु (vi) ………. एव आसीत्। सर्वे अभिनेतारः अपि सुष्ठु (vii) …. .. कृतवन्तः। गीतानि अपि (viii) ………. आसन्। त्वमपि अवश्यं पश्य।

सर्वेभ्यः (ix) ……….. नमो नमः।

भवतः सुहृद्

(x) ……………………..

मञ्जूषा- | सान्निध्येन, आसीत्, अखिल, मित्रेभ्यः, शोभनानि, निखिलः, स्वीकृतवान्, अभिनयं, अपूर्वम्, चलचित्रम्।

उत्तर:

जवाहरनगरम्

चेन्नईतः

तिथि: मार्च 15, 2018

अभिन्नहृदय (i) अखिल!

नमो नमः।

अत्र कुशलं तत्रापि स्यात् इति चिन्तयामि। विगतशुक्रवासरे स्वपितृमहोदयैः सह 'स्वामि-विवेकानन्दः' इति (ii) चलचित्रम् द्रष्टुं गतवान्। चलचित्रं संस्कृतभाषायाम् (iii) आसीत्। नास्तिकः नरेन्द्रः स्वामिनः श्रीरामकृष्णस्य (iv) सान्निध्येन परम-आस्तिकः सञ्जातः। पश्चात् सः संन्यासम् अपि (v) स्वीकृतवान्। अमेरिकादेशे तस्य स्वागतस्य दृश्यं तु (vi) अपूर्वम् एव आसीत्। सर्वे अभिनेतारः अपि सुष्ठु (vii) अभिनयम् कृतवन्तः। गीतानि अपि (viii) शोभनानि आसन्। त्वमपि अवश्यं पश्य। सर्वेभ्यः (ix) मित्रेभ्यः नमो नमः।

भवतः सुहृद्

(x) निखिलः

प्रश्न **6**

भवान् राकेशः। भवता विद्यालये आयोजितस्य पर्यावरण-दिवसस्य वर्णनम् कुर्वता मित्रम् मोहितम् प्रति लिखिते पत्रे रिक्त-स्थानानि मञ्जूषातः पदानि चित्वा प्रपूर्य तत्पत्रं पुनः उत्तरपुस्तिकायां लिखतु। **[CBSE 2012]**

इलाहाबादतः

तिथि: …………

प्रिय मोहित!

(i)…….

अत्र कुशलम् तत्रास्तु। गतसप्ताहे अस्माकम् विद्यालये पर्यावरण-दिवसस्य (ii) …………

अभवत्। श्रीमती शीला दीक्षितः अस्माकम् मुख्यातिथि: (iii). …….. । अस्मिन् दिवसे छात्राः विद्यालयस्य प्रांगणे अनेकानि (iv)… …. अवपन्। “पर्यावरण रक्षणे वृक्षाणाम् महत्ता” इत्यस्मिन् विषये भाषण-प्रतियोगिता अपि अभवत्। यस्यां मया द्वितीयम् स्थानम्

प्राप्तम्। शाकानाम् फलानाम् (v)… ………… प्रदर्शयितुम् एका खाद्य-प्रदर्शनी अपि आयोजिता यत्र छात्रैः (vi) ………….. आनन्दः अनुभूतः। सर्वः विद्यालयः हरितैः पादपैः सुसज्जितः आसीत्। अयं दिवसः अतीव (vii) ………… आनन्ददायकः चासीत्। भवता अपि स्व-विद्यालये (viii) ………… आयोजनम् कर्तुम् शक्यते। (ix)… कुशलम्।

भवतः अभिन्नम् मित्रम्

(x)…..

मञ्जूषा- | राकेशः, बीजानि, शेषं, व्यञ्जनानाम्, शिक्षाप्रदः, आयोजनम्, नमोनमः, ईदृशम्, महत्ताम्, आसीत्

उत्तर**:**

इलाहाबादतः

तिथि: 19 मई, 2019

प्रिय मोहित!

(i) नमोनमः

अत्र कुशलम् तत्रास्तु। गतसप्ताहे अस्माकम् विद्यालये पर्यावरण-दिवसस्य (ii) आयोजनम् अभवत्। श्रीमती शीला दीक्षितः अस्माकम् मुख्यातिथिः (iii) आसीत् । अस्मिन् दिवसे छात्राः विद्यालयस्य प्रांगणे अनेकानि (iv) बीजानि अवपन्। "पर्यावरण-रक्षणे वृक्षाणाम् महत्ता" इत्यस्मिन् विषये भाषण-प्रतियोगिता अपि अभवत्। यस्यां मया द्वितीयम् स्थानम् प्राप्तम्। शाकानाम् फलानाम् (v) महत्ताम् प्रदर्शयितुम् एका खाद्य-प्रदर्शनी अपि आयोजिता यत्र छात्रैः (vi) व्यञ्जनानाम् आनन्दः अनुभूतः। सर्वः विद्यालयः हरितैः पादपैः सुसज्जितः आसीत्। अयं दिवसः अतीव (vii) शिक्षाप्रदः आनन्ददायकः चासीत्। भवता अपि स्व-विद्यालये (viii) ईदृशम् आयोजनम् कर्तुम् शक्यते। (ix) शेषं कुशलम्।

भवतः अभिन्नम् मित्रम्

(x) राकेशः

प्रश्न **7**

मित्रस्य कुशलतां ज्ञातुं तं प्रति लिखिते पत्रे रिक्तस्थानानि पूरयत **(CBSE 2017)**

दिल्लीतः

तिथि.....

मित्रवर श्री रमेश!

सप्रेम नमोनमः

.... (i)...... दिनानि व्यतीतानि परं भवताम् ....(ii).......... पत्रं मम हस्तगतं न जातम्। अतएव् .... (iii)..........न केवलम् अहम् एव प्रत्युत मम

………..(iv)………. सर्वे जनाः अपि ………. (v)………. सन्ति। गृहस्य ………..(vi) ….. च सर्वः ………. (vii)………. समीचीनः एव अस्ति। भवता …. (viii)………. पारिवारिकं च सर्वं वृत्तम् अविलम्बितं …………(ix)……, येन अस्माकं …… (x)……. अपगता स्यात्।

तव कुशलकांक्षी सुहृद्

वरुणः

मञ्जूषा- | चिन्ताकुलाः, लेखनीयं, परिवारस्य, बहूनि, परिवारस्य, चिन्ता, एकमपि, समाचारः, सम्प्रति, स्वकीयं।

उत्तर**:**

दिल्लीत:

तिथि ………………

मित्रवर श्री रमेश!

सप्रेम नमोनमः

(i) बहूनि दिनानि व्यतीतानि परं भवताम् (ii) एकमपि पत्रं मम हस्तगतं न जातम्। अतएव (iii) सम्प्रति न केवलम् अहम् एव प्रत्युत मम (iv) परिवारस्य सर्वे जनाः अपि (v) चिन्ताकुलाः सन्ति। गृहस्य (vi) परिवारस्य च सर्वः (vii)समाचारः समीचीनः एव अस्ति। भवता (viii) स्वकीयं पारिवारिकं च सर्वं वृत्तम् अविलम्बितं (ix) लेखनीयं, येन अस्माकं (x) चिन्ता अपगता स्यात्।

तव कुशलकांक्षी सुहृद्

वरुणः

प्रश्न **8.**

अनुजं प्रति लिखितम् अध**:** पत्रं मञ्जूषाप्रदत्तशब्दैः पूरयित्वा पुनः लिखत।। त्वा पुनः लिखत। **(CBSE 2018)**

…………(i)……….।

तिथिः……….

प्रिय ……….(ii)……..

शुभाशिषः।

अहमत्र …..(iii)……… भवान् अपि तत्र कुशली अस्ति इति मन्ये। मातापितरौ त्वां सर्वदा ……(iv)…….. | तवाग्रजा आगामि-सप्ताहे गृहम् .(v)…… । त्वम् अपि यदि …. (vi). इच्छसि तर्हि आगच्छ। अस्मिन् विषये तवाग्रजा अपि त्वां पत्रं ………. (vii)……….. तव अध्ययनं ………. (viii)………. चलति इति वयं चिन्तयामः। अन्यत् सर्वं ……….(ix)………. सर्वेभ्यः मित्रेभ्यः मदीयाः शुभकामनाः।

तव ……..(x)……..

सुधांशुः।

मञ्जुषा लेखिष्यति, दिल्लीतः, सम्यक्, कुशली, अनुज!, आगमिष्यति, कुशलम्, अग्रजः, स्मरतः, आगन्तुम्।

उत्तर:

(i) दिल्लीतः।

तिथिः ………..

प्रिय (ii) अनुज!

शुभाशिषः।

अहमत्र (iii) कुशली भवान् अपि तत्र कुशली अस्ति इति मन्ये। मातापितरौ त्वां सर्वदा (iv) स्मरतः। तवाग्रजा आगामि-सप्ताहे गृहम् (v) आगमिष्यति। त्वम् अपि यदि (vi) आगन्तुम् इच्छसि तर्हि आगच्छ। अस्मिन् विषये तवाग्रजा अपि त्वां पत्रं (vii) लेखिष्यति।

तव अध्ययनं (viii) सम्यक् चलति इति वयं चिन्तयामः। अन्यत् सर्वं (ix)कुशलम्। सर्वेभ्यः मित्रेभ्यः मदीयाः शुभकामनाः।

तव (x) अग्रजः

सुधांशुः।

प्रश्न **9.**

स्वविद्यालयस्य वर्णनम् कुर्वन् मित्रम् प्रति लिखितम् पत्रम्। **(CBSE 2017)**

परीक्षाभवनात्

………(i)………..

प्रिय राघव! … (ii)…………

अत्र सकुशलम् …. (iii)… अद्येव तव पत्रम् प्राप्तम्। अहम् अस्मिन् पत्रे …..(iv)…………. वर्णनम् कर्तुम् इच्छामि। मम ……(v)……. अतीव शोभनः अस्ति। सर्वे …. (vi…… योग्याः सन्ति। सर्वे अध्यापका: … (vii)…… पाठयन्ति प्रश्नानां समाधानं च कुर्वन्ति। विद्यालये छात्राः .(viii)……… सन्ति। न केवलम् अध्ययने क्रीडाकार्यक्रमे अपि मम विद्यालयः ……..(ix)…………… अस्ति। अस्मिन् विद्यालये सर्वे छात्राः . (x)….. माध्यमेन वार्तालापं कुर्वन्ति।

गृहे सर्वगुरुजनेभ्यः नमः।

तवमित्रम्

धनेश:

मञ्जूषा- | मनोयोगेन, योग्याः, प्रथमः, अध्यापकाः, आंग्लभाषायाः, नमोनमः, तत्रास्तुः, विद्यालयस्य, मुजफ्फरपुरम्, विद्यालयः

उत्तर**:**

परीक्षाभवनात्

(i) मुजफ्फरपुरम्

प्रिय राघव!

(ii) नमोनमः।

अत्र सकुशलम् (iii) तत्रास्तु अद्येव तव पत्रम् प्राप्तम्। अहम् अस्मिन् पत्रे (iv) विद्यालयस्य वर्णनम् कर्तुम् इच्छामि। मम (v) विद्यालयः अतीव शोभनः अस्ति। सर्वे (vi) अध्यापकाः योग्याः सन्ति। सर्वे अध्यापकाः (vii) मनोयोगेन पाठयन्ति प्रश्नानां समाधानं च कुर्वन्ति। विद्यालये छात्राः (viii) योग्याः सन्ति। न केवलम् अध्ययने क्रीडाकार्यक्रमे अपि मम विद्यालयः (ix) प्रथमः अस्ति। अस्मिन् विद्यालये सर्वे छात्राः (x) आंग्लभाषायाः माध्यमेन वार्तालापं कुर्वन्ति।

गृहे सर्वगुरुजनेभ्यः नमः।

तवमित्रम्

धनेशः

प्रश्न 10

सिद्धार्थः दिल्लीनगरे वसति। अनुजं प्रति अध: लिखितं पत्रं मञ्जूषायां प्रदत्तपदैः पूरयत। **(CBSE 2018)**

दिल्लीतः

तिथिः……………..

……… (i)………।

शुभाशिषः।

अद्यैव तव पत्रं प्राप्तम्। परिवारस्य सर्व सदस्याः ……(ii)…..? इति विज्ञाय अहं प्रसन्नः अस्मि। अत्रापि ..(iii)…….. कुशलम् अस्ति। मम परीक्षा समाप्ता जाता। अतः ह्यः वयं मैट्रोरेलयानेन भ्रमणाय . (iv)….. । तीव्रगतियुक्तम इदं रेलयानम्। अस्य कक्षाः .. (v)…. । प्रचण्डेतापे .(vi)… इदम् उपयुक्तमेव। इदं कुत्रचित् भूमेः अधः गच्छति तु कुत्रचित् भूमेः

उपरि। ..(vii)… कृते तु अस्मिन् पुनः उद्घोषणा अपि क्रियते। वस्तुतः अद्भुतम् इदं मैट्रोरेलयानम्। अग्रिमे (viii)…………. त्वम् अवश्यमेव अत्र आगच्छ। त्वया सह अनेन भ्रमणं करिष्यामः। .(ix)……. प्रति मम प्रणामं कथय।

तव अग्रजः

……..(x)

मञ्जूषा- | यात्रिणाम्, पितरौ, प्रिय अनुज!, वातानुकूलिताः, सिद्धार्थः, आवागमनाय, कुशलिनः, अगच्छाम, सर्वम्,अवकाशे

उत्तर**:**

दिल्लीतः

तिथिः……….

(i) प्रिय अनुज!

शुभाशिषः।

अद्यैव तव पत्रं प्राप्तम्। परिवारस्य सर्वे सदस्याः (ii)कुशलिनः? इति विज्ञाय अहं प्रसन्नः अस्मि। अत्रापि (iii)सर्वम् कुशलम् अस्ति। मम परीक्षा समाप्ता जाता। अतः ह्यः वयं मैट्रोरेलयानेन भ्रमणाय (iv)अगच्छाम। तीव्रगतियुक्तम इदं रेलयानम्। अस्य कक्षाः (v)वातानुकूलिताः। प्रचण्डेतापे (vi)आवागमनाय इदम् उपयुक्तमेव। इदं कुत्रचित् भूमेः अधः गच्छति तु कुत्रचित् भूमेः उपरि। (vii)यात्रिणाम् कृते तु अस्मिन् पुनः उद्घोषणा अपि क्रियते। वस्तुतः अद्भुतम् इदं मैट्रोरेलयानम्। अग्रिमे (viii)अवकाशे त्वम् अवश्यमेव अत्र आगच्छ। त्वया सह अनेन भ्रमणं करिष्यामः। (ix) पितरौ प्रति मम प्रणाम कथय।

तव अग्रजः

(x) सिद्धार्थः

प्रश्न 11

पितरं प्रति लिखितम् पत्रं मञ्जूषापदसहायतया पूरयित्वा पुनः लिखत **(CBSE 2018)**

ब्रह्मपुत्र-छात्रावास

……….(i)……..

पूज्याः ……..(ii)……..

अत्र कुशलं तत्राऽस्तु। इदं विज्ञाय भवान् अति प्रसन्नः भविष्यति यत् गतदिवसे अन्तर्विद्यालयीयभाषण प्रतिस्पर्धायां मया . (iii)…… स्थानं लब्धम्। क्रीडादिवसे . (iv). .. अहमेव प्रथमः आसम्। अस्मिन् वर्षे वार्षिकोत्सवे अहं नाट्याभिनयं ……… (v)……..अयं वार्षिकोत्सवः आगामि-शुक्रवासरे …. (vi)….. विद्यालयस्य पक्षतः ह्यः एव … (vii)….. प्रेषितम्। अहमपि ..(viii)… सूचयामि यत् भवान् मात्रा सह अवश्यम् आगच्छतु। मम ……. (ix)… भविष्यति। मातृचरणयोः मम प्रणामाः।

भवदीयः पुत्रः

…..(x)………

मञ्जूषा- | निमन्त्रणपत्रम्, धावनप्रतियोगितायाम्, नीरजः, उत्साहवर्धनम्, भवन्तम्, नवदिल्लीतः, प्रथमम्, करिष्यामि पितृमहोदयाः, आयोजयिष्यते।

उत्तर:

ब्रह्मपुत्र-छात्रावासः

(i) नवदिल्लीतः

पूज्याः (ii) पितृमहोदयाः।

अत्र कुशलं तत्राऽस्तु। इदं विज्ञाय भवान् अति प्रसन्नः भविष्यति यत् गतदिवसे अन्तर्विद्यालयीयभाषण प्रतिस्पर्धायां मया (iii) प्रथमम् स्थानं लब्धम्। क्रीडादिवसे (iv) धावनप्रतियोगितायाम् अहमेव प्रथमः आसम्। अस्मिन् वर्षे वार्षिकोत्सवे अहं नाट्याभिनयं (v) करिष्यामि।

अयं वार्षिकोत्सवः आगामि-शुक्रवासरे (vi) आयोजयिष्यते विद्यालयस्य पक्षतः ह्यः एव (vii) निमन्त्रणपत्रम् प्रेषितम्। अहमपि (viii) भवन्तम् सूचयामि यत् भवान् मात्रा सह अवश्यम् आगच्छतु। मम (ix) उत्साहवर्धनम् भविष्यति। मातृचरणयोः मम प्रणामाः।

भवदीयः पुत्रः

(x) नीरजः

अभ्यासपुस्तकम् आधारितं कार्यम्

1. **सुकन्या कोलकातानगरे छात्रावासे निवसति। सा विद्यालयतः शैक्षिकभ्रमणाय भुवनेश्वरं गन्तुम् इच्छति। एतदर्थम् अनुमतिं राशिं च प्राप्तुं सा नवदिल्लीस्थं पितरं प्रति पत्रम् एकं लिखति। मञ्जूषातः पदानि विचित्य पत्रे रिक्तस्थानानि पूरयन्तु।**

छात्रावासः
राजकीयः विद्यालयः
(*i*) ....

तिथिः 25-2-2001

माननीयाः पितृवर्याः,
सादरं प्रणमामि।

भवतः पत्रं प्राप्तम्। मम (*ii*) .... परीक्षा समाप्ता। परीक्षापत्राणि अतिशोभनानि जातानि। यावत् परीक्षापरिणामः न आगच्छति तावत् आगामिमासस्य प्रथमसप्ताहे (*iii*) .... विद्यालयस्य अध्यापिकाः अस्मान् शैक्षिकभ्रमणाय (*iv*) .... नेष्यन्ति। अहम् अपि ताभिः (*v*) .... गन्तुम् इच्छामि। एतदर्थम् मया कक्षाध्यापिकायै (*vi*) .... रूप्यकाणि दातव्यानि सन्ति। अतः यदि अनुमतिः (*vii*) .... तर्हि अहम् अपि गच्छेयम्। ज्ञानवर्धनार्थम् एतत् अतिरिच्य अवसरं च पश्यामि। अतः कृपया उपर्युक्तां राशिं प्रेषयित्वा माम् अनुगृहीतां कुर्वन्तु।

सर्वेभ्यः मम (*viii*) .... निवेदनीयाः।

भवतां प्रिया (*ix*) .... ।
सुकन्या

पत्रवेष्टनम्

सविधे
श्री प्रणवभट्टाचार्यः
26, चितरञ्जनपार्कः
नवदिल्ली (*x*) ....

मञ्जूषा

प्रणामाः, सह, कोलकातातः, स्यात्, पञ्चशतम्, 110019, भुवनेश्वरम्, प्रथमसत्रीया, मम, पुत्री

IndCareer

उत्तराणि— (*i*) कोलकातातः (*ii*) प्रथमसत्रीया (*iii*) मम (*iv*) भुवनेश्वरम् (*v*) सह
(*vi*) पञ्चशतम् (*vii*) स्यात् (*viii*) प्रणामाः (*ix*) पुत्री (*x*) 110019

2. सौम्यः दिल्ली नगरे वसति। तस्य मित्रं सुमतिः असमप्रदेशे वसति। सौम्येन गणतन्त्रदिवसस्य शोभायात्रायां भागः गृहीतः। सः स्वानुभवान् स्वमित्रं सुमतिं प्रति पत्रे लिखति। मञ्जूषातः पदानि विचित्य पत्रं पूरयन्तु।

ए-14, वसन्तविहारः
नवदिल्लीतः
तिथिः 05-05-2004

प्रियसखि सुमते,
(*i*) ....।

अत्र कुशलं तत्रास्तु। अहं (*ii*) .... सज्जायां व्यस्तः आसम्। अतः विलम्बेन तव पत्रस्य उत्तरं ददामि। अस्मिन् वर्षे मयापि गणतन्त्रदिवसस्य शोभायात्रायां भागः (*iii*) ....।

अस्माकं विद्यालयस्य (*iv*) .... राजपथे स्वकलायाः प्रदर्शनम् अकरोत्। अहं गरबानृत्यस्य (*v*) .... आसम्। छात्राणां राष्ट्रगानस्य ओजस्वी ध्वनिः (*vi*) .... गुञ्जितम् अकरोत्। स्वराष्ट्रस्य सैन्यबलानां पराक्रमप्रदर्शनानि विचित्रवर्णानि परिदृश्यानि (*vii*) .... च दृष्ट्वा अहं गौरवान्वितः अस्मि। (*viii*) .... बाल्यावस्थायाः स्वप्नः तत्र पूर्णः जातः।

(*ix*) .... वन्दनीयौ।

भवत्याः (*x*) ....,
सौम्यः

आवरणम्

सविधे सुश्री सुमतिः 98, भवतारमार्गः असमप्रदेशः-533277

मञ्जूषा

पितरौ, गृहीतः, नमस्ते, मम, सुहृद्, राजपथम्, वाद्यवृन्दम्, लोकनृत्यानि, गणतन्त्रदिवस समारोहस्य, प्रमुख-सञ्चालकः।

उत्तराणि— (*i*) नमस्ते (*ii*) गणतन्त्रदिवस समारोहस्य (*iii*) गृहीतः (*iv*) वाद्यवृन्दम् (*v*) प्रमुख-सञ्चालकः
(*vi*) राजपथम् (*vii*) लोकनृत्यानि (*viii*) मम (*ix*) पितरौ (*x*) सुहृद्।

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/

IndCareer

3. **सुजाता दिल्लीमहानगरे वसति। तस्याः सखी दिव्यामहादेवन् चेन्नईनगरे निवसति। सुजातायाः विद्यालये पर्यावरणविषये एका गोष्ठी जाता। गोष्ठीं वर्णयन्ती सुजाता दिव्यायै पत्रम् एकं लिखति। मञ्जूषातः समुचितपदानि चित्वा पत्रं पूरयन्तु।**

20, वसन्तविहार:
नवदिल्लीत:
तिथि: 20-05-2001

(*i*) ....दिव्ये,

नमस्ते!

ह्य: अस्माकं विद्यालये (*ii*) .... एका महत्त्वपूर्णा गोष्ठी अभवत्। तत्र महानगरेषु वर्धमानं प्रदूषणं दृष्ट्वा पर्यावरणस्य (*iii*) .... उपयानां विषये चर्चा अभवत्। गोष्ठ्यां वक्तृणां विचारसार: आसीत् यत् गृहात् बहि:, (*iv*) .... रथ्यासु च अवकर: न क्षेपणीय:। (*v*) .... समये-समये जलशुद्धि: करणीया। मार्गेषु, उद्यानेषु, विद्यालयेषु च अधिकाधिकं (*vi*) .... आरोपणीया:। जनजागरणार्थं "वृक्षो रक्षति रक्षित:", "जलम् एव जीवनम्" एतादृशानि महावाक्यानि पटि्टकासु लिखित्वा यत्र तत्र (*vii*) .... । ध्वनिप्रदूषणं निवारयितुं ध्वनिप्रसारकयन्त्राणां (*viii*) .... प्रयोग: करणीय:। अस्मिन् विषये भवत्या: विद्यालये किं किं भवति इति मां विस्तरेण लिखतु।

पितरौ वन्दनीयौ।

भवत्या: सखी,
(*ix*) ....

आवरणम्
सविधे
सुश्री (*x*) ....
52, मरयापट्टी
चेन्नई-641008

मञ्जूषा
सुजाता, नदीजलेषु, स्नेहस्निग्धे, पर्यावरणविषये, न्यूनतम:, वृक्षा:, रक्षणाय, दिव्यामहादेवन्, टङ्कनीयानि, जलप्रदूषण-निवारणाय।

उत्तराणि— (*i*) स्नेहस्निग्धे (*ii*) पर्यावरणविषये (*iii*) रक्षणाय (*iv*) नदीजलेषु (*v*) जलप्रदूषण-निवारणाय
(*vi*) वृक्षा: (*vii*) टङ्कनीयानि (*viii*) न्यूनतम: (*ix*) सुजाता (*x*) दिव्यामहादेवन्।

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/

IndCareer

4. **विकासः नैनीतालस्य एकस्मिन् विद्यालये पठति। सः छात्रावासात् अमेरिका-वास्तव्यं मित्रं जोसेफं नैनीतालविषये पत्रम् एकं लिखति। मञ्जूषातः पदानि विचित्य पत्रे रिक्तस्थानानि पूरयन्तु।**

छात्रावासः
(*i*) ....
तिथिः 20-01-2002

प्रिय (*ii*) .... जोसेफ,

(*iii*) .... !

गतमासे आवयोः दूरभाषेण वार्तालापः अभवत्। (*iv*) .... एव अत्र हिमपातः आरभत। तं द्रष्टुम् अनेके यात्रिणः दूरतः आगताः आसन्। नैनीसरः अत्र एकं विशेषम् आकर्षणस्थलम् अस्ति, तस्य अपि जलं (*v*) .... आसीत्। तदा तत्र नौकाविहारः तु सम्भवः नासीत् किन्तु (*vi*) .... आनन्दिताः आसन्। भयङ्करे शीतेऽपि यात्रिणः 'चाइना-पीक' इति स्थानं द्रष्टुम् गताः आसन्। अत्रत्यानि प्राकृतिकदृश्यानि आकर्षकाणि मनोरमाणि च सन्ति।

यात्रिणां समूहं (*vii*) .... स्थानीयाः आपणिकाः प्रमुदिताः आसन्। भोजनालयेषु आवासः दुर्लभः अभवत् निवासाय (*viii*) .... भाटकं प्रवृद्धम् आसीत्। अहम् इच्छामि यत् ईदृशे अवसरे भवान् अपि भारते आगच्छेत् पर्वतीयस्थलस्य च आनन्दम् (*ix*) .... ।

अग्रिम दिसम्बरमासे जनवरीमासे वा भवान् अत्र आगमिष्यति इति मे हार्दिकी कामना।

सधन्यवादम्,

(*x*)...............................मित्रम्,
विकासः

आवरणम्

सविधे
श्री जोसेफः
2200, पाइनहर्स्टसर्कलः
जिरारड, ओहायो-44420 अमेरिका

मञ्जूषा

भवताम्, दृष्ट्वा, नैनीतालम्, अनुभवेत्, मित्र, प्रकोष्ठानाम्, हिमीभूतम्, नमो नमः, दिनद्वयानन्तरम्, स्केटिंगप्रेमिणः।

उत्तराणि— (*i*) नैनीतालम् (*ii*) मित्र (*iii*) नमो नमः (*iv*) दिनद्वयानन्तरम् (*v*) हिमीभूतम् (*vi*) स्केटिंगप्रेमिणः (*vii*) दृष्ट्वा (*viii*) प्रकोष्ठानाम् (*ix*) अनुभवेत् (*x*) भवताम् ।

अभ्यासपुस्तकम् आधारितं कार्यम्

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/

IndCareer

1. **भवान् राकेश:। भवत: विद्यालय: छात्रान् शिक्षा–यात्रायै जोधपुरम् नेष्यति। पितु: आज्ञाप्राप्त्यर्थम् लिखिते पत्रे मञ्जूषापदानां सहायतया रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत।** ½ × 10 = 5

(आप राकेश हैं। आपका विद्यालय छात्रों को शिक्षा-यात्रा के लिए जोधपुर ले जाएगा। पिता जी की आज्ञा प्राप्ति के लिए लिखे इस पत्र के रिक्त स्थानों को मंजूषा की सहायता से पूर्ण करें। You are Rakesh. Your school will take the students Jodhpur on an educational trip. Complete the letter written to your father to seek his permission by filling up the blanks with the words given in the box.)

8, संस्कृति: (*i*) ....
दिनाङ्क: 3.8.20........

आदरणीया: (*ii*) ....।
सादरं (*iii*) ....।
भवताम् पत्रम् प्राप्तम् (*iv*) .... च ज्ञाता। मम विद्यालय: शरदावकाशे छात्रान् (*v*) .... जोधपुरम् नेष्यति। अहम् अपि एतत् (*vi*) .... नगरं द्रष्टुम् इच्छामि। मह्यम् (*vii*) .... पञ्चशतम् रूप्यकाणि प्रेषयन्तु (*viii*) ....। शेषं कुशलम्। (*ix*) .... मम प्रणामा: अनुजाय च स्नेह:।

(*x*) .... पुत्र:
राकेश:

मञ्जूषा –

यात्राव्ययार्थम्, भवताम्, पितृमहोदया:, छात्रावासत:, भवन्त:, ऐतिहासिकम्, नमोनम:, अम्बायै, कुशलता, शिक्षा–यात्रायै।

उत्तराणि

8, संस्कृति: (*i*) **छात्रावासत:**
दिनाङ्क: 3.8.20........

आदरणीया: (*ii*) **पितृमहोदया:**।
सादरं (*iii*) **नमोनम:**।
भवताम् पत्रम् प्राप्तम् (*iv*) **कुशलता** च ज्ञाता। मम विद्यालय: शरदावकाशे छात्रान् (*v*) **शिक्षा–यात्रायै** जोधपुरम् नेष्यति। अहम् अपि एतत् (*vi*) **ऐतिहासिकम्** नगरं द्रष्टुम् इच्छामि। मह्यम् (*vii*) **यात्राव्ययार्थम्** पञ्चशतम् रूप्यकाणि प्रेषयन्तु (*viii*) **भवन्त:**। शेषं कुशलम्। (*ix*) **अम्बायै** मम प्रणामा: अनुजाय च स्नेह:।

(*x*) **भवताम्** पुत्र:
राकेश:

2. **भवान् सोमरत्न:। मातु: स्वास्थ्यं ज्ञातुम् भगिनीं लतां प्रति लिखिते पत्रे मञ्जूषायां दत्तै: पदै: रिक्तस्थानानि पूरयत।**

(आप सोमरत्न हैं। माता जी का स्वास्थ्य जानने के लिए बहन लता को लिखे पत्र में मंजूषा में दिए गए पदों की सहायता से खाली स्थानों को भरिए। You are Somratna. Complete the letter written to your sister Lata to know how your mother is by filling up the blanks with the words given in the box.)

IndCareer

(*i*) ....
शिमलानगरम्
दिनाङ्कः 23.12.20........

समादरणीये (*ii*) ....
नमोनमः।
पत्रेण ज्ञातम् यत् अम्बा (*iii*) .... अस्ति। अहम् अतीव (*iv*) .... अस्मि परम् परीक्षाकारणात् गृहम् (*v*) .... सक्षमः न अस्मि। भवती (*vi*) .... तस्यै (*vii*) .... यच्छतु, भगवत्कृपया सा शीघ्रम् (*viii*) .... भविष्यति। कृपया पत्रोत्तरम् (*ix*) .... प्रेषयतु।

तव भ्राता
(*x*) ....

मञ्जूषा— | औषधिम्, सोमरत्नः, आगन्तुं, भगिनि, चिन्तितः, यथासमयम्, ज्वरपीडिता, छात्रावासतः, शीघ्रम्, स्वस्था। |

उत्तराणि

(*i*) **छात्रावासतः**
शिमलानगरम्
दिनाङ्कः 23.12.20........

समादरणीये (*ii*) **भगिनी**।
नमोनमः।
पत्रेण ज्ञातम् यत् अम्बा (*iii*) **ज्वरपीडिता** अस्ति। अहम् अतीव (*iv*) **चिन्तितः** अस्मि परम् परीक्षाकारणात् गृहम् (*v*) **आगन्तुं** सक्षमः न अस्मि। भवती (*vi*) **यथासमयम्** तस्यै (*vii*) **औषधिम्** यच्छतु, भगवत्कृपया सा शीघ्रम् (*viii*) **स्वस्था** भविष्यति। कृपया पत्रोत्तरम् (*ix*) **शीघ्रम्** प्रेषयतु।

तव भ्राता
(*x*) **सोमरत्नः**

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/

IndCareer

3. भवान् प्रतापः। भवता संस्कृतनाटके श्री कृष्णस्य भूमिकायाः अभिनयः कृतः सर्वोत्तम-अभिनयस्य पुरस्कारः च प्राप्तः। तत् सूचयता भवता स्वपितरं प्रति लिखिते पत्रे मञ्जूषातः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पत्रं पुनः लिखत।
(आप प्रताप हैं। आपने संस्कृत नाटक में श्री कृष्ण की भूमिका की है और सर्वोत्तम अभिनय हेतु पुरस्कार प्राप्त किया है। उसे सूचित करते हुए अपने पिता जी को लिखे पत्र में मंजूषा से शब्दों को लेकर खाली स्थानों को भरकर पत्र को फिर से लिखिए। You are Pratap. You have played the role of Shri Krishna in a Sanskrit drama and won the prize for the best acting. Rewrite the letter written to your father to tell him about this by filling up the blanks with the words given in the box.)

छात्रावासः
नवोदयविद्यालयः
(*i*) ....।
दिनाङ्कः 11.7.20........

परमपूज्यपितृचरणयोः
(*ii*) .... वन्दनम्। अहम् अत्र भवतः आशीर्वादेन (*iii*) .... अस्मि। मम विद्यालये एका संस्कृतनाटक-प्रतियोगिता (*iv*) ....। अहम् तस्यां श्रीकृष्णस्य अभिनयं कृतवान्। (*v*) .... सभां प्रविश्य अहं पाण्डवानां कृते (*vi*) .... ग्रामान् एव (*vii*) ....। दुर्योधनः माम् ग्रहीतुं यत्नं कृतवान्। सर्वैः दर्शकैः (*viii*) .... कृतम्। अहम् सर्वोत्कृष्ट-अभिनेतुः पुरस्कारं प्राप्तवान्।
(*ix*) .... मातृचरणाभ्याम्।

भवदीयः प्रियः पुत्रः
(*x*) ....

मञ्जूषा– याचितवान्, स्वस्थः, सादरं, जयपुरतः, प्रतापः, पञ्च, अभवत्, नमः, करतलवादनं, दुर्योधनस्य।

उत्तराणि

छात्रावासः
नवोदयविद्यालयः
(*i*) **जयपुरतः**।
दिनाङ्कः 11.7.20........

परमपूज्यपितृचरणयोः
(*ii*) **सादरं** वन्दनम्। अहम् अत्र भवतः आशीर्वादेन (*iii*) **स्वस्थः** अस्मि। मम विद्यालये एका संस्कृतनाटक-प्रतियोगिता (*iv*) **अभवत्**। अहम् तस्यां श्रीकृष्णस्य अभिनयं कृतवान्। (*v*) **दुर्योधनस्य** सभां प्रविश्य अहं पाण्डवानां कृते (*vi*) **पञ्च** ग्रामान् एव (*vii*) **याचितवान्**। दुर्योधनः माम् ग्रहीतुं यत्नं कृतवान्। सर्वैः दर्शकैः (*viii*) **करतलवादनं** कृतम्। अहम् सर्वोत्कृष्ट-अभिनेतुः पुरस्कारं प्राप्तवान्।
(*ix*) **नमः** मातृचरणाभ्याम्।

भवदीयः प्रियः पुत्रः
(*x*) **प्रतापः**

NCERT Solutions for Class 10 Sanskrit Grammar: खण्डः 'ख' (रचनात्मक कार्यम्)-सङ्केताधारितम् औपचारिकम् अनौपचारिक च पत्रम्

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/

IndCareer

4. भवान् नवेन्दुः जन्मदिवसोत्सवे कालघटिकायाः पुरस्कारं वाञ्छति। पितरं प्रति लिखितं पत्रं मञ्जूषायाः उचितं पदं चित्वा पत्रं पूरयत।

(आप नवेन्दु जन्मदिवस के उत्सव पर घड़ी भेंट चाहते हैं। पिता को लिखे पत्र की मंजूषा से उचित पदों को लेकर पत्र को पूर्ण कीजिए। You are Navendu. You want a watch as your birthday gift. Complete the letter written to your father with the words taking from the box.)

(*i*) ....

दिनाङ्कः 16.8.20.......

परमादरणीयाः (*ii*) ....

सादरं प्रणमामि।

(*iii*) .... कुशलं तत्रास्तु। भवता स्वपत्रे पृष्टं यत् जन्मदिवसस्य (*iv*) .... अहं किम् वाञ्छामि? अहं तु (*v*) .... कालघटिकाम् इच्छामि। छात्रावासे सर्वाणि कार्याणि (*vi*) .... भवन्ति परं निश्चितसमयात् भोजनव्यवस्था न वर्तते।

प्रातः पञ्चवादने जागरणम् (*vii*) ....। अतः नियमपालनाय घटिका अत्यावश्यकी। अनया (*viii*) .... अपि दैनिककार्येषु नियमितः भविष्यामि।

शेषं सर्वं कुशलम्। मम जनन्यै अग्रजाय च सादरं (*ix*) ....।

भवदीयः प्रियपुत्रः

(*x*) ....

मञ्जूषा – | अत्र, यथासमयम्, अत्यावश्यकम्, प्रणामाः, छात्रावासः, उपहाररूपेण, एकां, पितृमहाभागाः, अन्येषु, नवेन्दुः। |

उत्तराणि

(*i*) **छात्रावासः**

दिनाङ्कः 16.8.20.......

परमादरणीयाः (*ii*) **पितृमहाभागाः**

सादरं प्रणमामि।

(*iii*) **अत्र** कुशलं तत्रास्तु। भवता स्वपत्रे पृष्टं यत् जन्मदिवसस्य (*iv*) **उपहाररूपेण** अहं किम् वाञ्छामि? अहं तु (*v*) **एकां** कालघटिकाम् इच्छामि। छात्रावासे सर्वाणि कार्याणि (*vi*) **यथासमयम्** भवन्ति परं निश्चितसमयात् भोजनव्यवस्था न वर्तते।

प्रातः पञ्चवादने जागरणम् (*vii*) **अत्यावश्यकम्**। अतः नियमपालनाय घटिका अत्यावश्यकी। अनया (*viii*) **अन्येषु** अपि दैनिककार्येषु नियमितः भविष्यामि।

IndCareer

शेषं सर्वं कुशलम्। मम जनन्यै अग्रजाय च सादरं (*ix*) **प्रणामाः**।

भवदीयः प्रियपुत्रः
(*x*) **नवेन्दुः**

5. **भवान् सुन्दरः। भवतः अनुजः नैनीताल नगरस्य वुडफोर्ट नामके विद्यालये दशमी कक्षायां पठति। तस्य समाचारं ज्ञातुं प्रयत्नशीलः भवान्। अतः तस्य विद्यालयस्य प्रधानाचार्यं प्रति एकं पत्रं लिखितुम् इच्छति भवान्। तत्पत्रं मञ्जूषायाः पदानां सहायतया सम्पूरयतु।**

(आप सुन्दर हैं। आपका छोटा भाई नैनीताल नगर के वुडफोर्ट नामक विद्यालय में दशमी कक्षा में पढ़ता है। उसका समाचार जानने के लिए आप प्रयत्न कर रहे हैं। इसके लिए उस विद्यालय के प्रधानाचार्य को एक पत्र आप लिखना चाहते हैं। उस पत्र को मंजूषा के पदों से आप लिखिए। You are Sunder. Your younger brother studies in 10th standard in Woodfort School of Nainital district. You want to know about his health-wealth, etc. For this, you want to write a letter to the Principal of his school. Complete this letter with the help of words in box.)

1/360 गोलागोकर्णपुरम्।
(*i*) ....
दिनाङ्क : 23-05-20......
सेवायाम्,
श्रीमन्तः प्रधानाचार्याः महोदयाः,
(*ii*) ....
नैनीतालम् (उत्तराखण्डम्)
सादरं नमोनमः।
महाभागाः,
सादरं निवेदनं वर्तते यत् मम अनुजः देवर्षिः भवतां विद्यालयस्य (*iii*) .... कक्षायां पठति। विगत मासस्य तस्य किञ्चिदपि (*iv*) .... न आगच्छत्। सः किं करोति? कथं पठति? तस्य (*v*) .... कथं वर्तते? इत्यादयः। गृहस्य सर्वे जनाः एतदर्थं (*vi*) .... सन्ति। मातुः रोदनं निरन्तरम् एव भवति। अतः भवद्भ्यः (*vii*) .... अस्ति यत् इदं पत्रं प्राप्य भवान् तस्मै (*viii*) .... दातुं कथयतु। भवतां कृपा भविष्यति यावत् तस्य पत्रं न आगमिष्यति तावद् गृहे (*ix*) .... न भविष्यति।
कृपया पत्रं दातुं शीघ्रमेव वदन्तु भवन्तः।
(*x*)......................

भवतां कृपाकांक्षी
सुन्दरः

मञ्जूषा– सधन्यवादम्, कर्णपुरम्, स्वास्थ्यं, वुडफोर्ट विद्यालयः, दशमी, दुःखिताः, स्वसमाचारं, समाचारं, प्रार्थना, शान्तिः

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/

IndCareer

उत्तराणि

1/360 गोलागोकर्णपुरम्।
(*i*) **कर्णपुरम्**
दिनाङ्क : 23-05-20...........
सेवायाम्,
(*ii*) **वुडफोर्ट विद्यालय:**
नैनीतालम् (उत्तराखण्डम्)
सादरं नमोनम:।
महाभागां,
सादर् निवेदनं वर्तते यत् मम अनुज: देवर्षि: भवतां विद्यालयस्य (*iii*) **दशमी** कक्षे पठति। विगत मासस्य तस्य कञ्चिदपि (*iv*) **समाचारं** न आगच्छत्। स: किं करोति? कथं पठति? तस्य (*v*) **स्वास्थ्यं** कथं वर्तते? इत्यादय:। गृहस्य सर्वे जना: एतदर्थं

(*vi*) **दु:खिता:** सन्ति। मातु: रोदनं निरन्तरम् एव भवति। अत: भवद्भ्य: (*vii*) **प्रार्थना** अस्ति यत् इदं पत्रं प्राप्य भवान् तस्मै (*viii*) **स्वसमाचारं** दातुं कथयतु। भवतां कृपा भविष्यति: यावत् तस्य पत्रं न आगमिष्यति तावद् गृहे (*ix*) **शान्ति:** न भविष्यति। कृपया पत्रं दातुं शीघ्रमेव वदन्तु भवन्त:।

(*x*) **सधन्यवादम्**

भवतां कृपाकांक्षी
सुन्दर:

6. **भवती जागृति: शिक्षा शुल्क-आवास शुल्क-परीक्षा शुल्कादीनामर्थे धनं प्रेषणार्थं स्व पितरं पत्रं लिखितुम् इच्छति। मञ्जूषाया: सहायतया भवती तत्सम्पूरयत।**

(आप जागृति शिक्षा, आवास तथा परीक्षा शुल्क आदि हेतु धन भेजने के लिए पिता जी को पत्र लिखना चाहती हैं। मंजूषा की सहायता से उसे पूर्ण कीजिए। You are Jagriti and you want to write a letter to your father for sending you money for your house, education and examination fees. With the help of word box, complete their letter.)

छात्रावास: (कन्यार्थम्)
कन्या गुरुकुल विद्यालय:
द्रौणस्थली (उत्तराखण्ड:)
दिनाङ्क : 20-06-20........
सेवायाम्,
पूजास्पदं पितृचरणा:,
सादरं प्रणामम्।

आशास्यते तत्र परिवारे सर्वे जना: (*i*)...................... भविष्यन्ति। अहम् अपि अत्र स्वस्था अस्मि। अत्र (*ii*)...................... वातावरणम् अतीव शोभनं लाभप्रदं चास्ति। काचिद् अपि (*iii*)...................... न करणीया।

पितृचरणा:! भवन्त: तु जानान्ति एव यत् अस्मिन् मासे (*iv*)...................... सर्वे शुल्का: देया: सन्ति। अत: (*v*)...................... आवास शुल्कं परीक्षा शुल्कं च कृत्वा पञ्चसहस्रं (*vi*)...................... दातव्यानि सन्ति। कृपया एते शुल्का: अस्मिन् मासे एव देया: इति अवधार्य शीघ्रमेव (*vii*)...................... एतानि रुप्यकाणि प्रेषयतु। येन मम (*viii*)...................... व्यवधानं न भवेत्। अत्र मम अध्ययनं (*ix*)...................... भवति।

किञ्चिदपि कष्टं नास्ति। स्वसमाचारं लिखतु भवान्।

भवदीया पुत्री
(*x*)......................

मञ्जूषा– | जागृति:, छात्रावासस्य, भवान्, पठने, गुरुकुलस्य, सम्यक्, स्वस्था:, चिन्ता, शिक्षाशुल्कं, रुप्यकाणि। |

IndCareer

उत्तराणि

छात्रावास: (कन्यार्थम्)
कन्या गुरुकुल विद्यालय:
द्रौणस्थली (उत्तराखण्ड:)
दिनाङ्क : 20-06-20........
सेवायाम्
पूजास्पद पितृचरणा:,
सादरं प्रणामम्।

आशास्यते तत्र परिवारे सर्वे जना: (*i*) **स्वस्था:** भविष्यन्ति। अहम् अपि अत्र स्वस्था अस्मि। अत्र (*ii*) **छात्रावासस्य** वातावरणम् अतीव शोभनं लाभप्रदं चास्ति। काचिद् अपि (*iii*) **चिन्ता** न करणीया।

पितृचरणा:! भवन्त: तु जानान्ति एव यत् अस्मिन् मासे (*iv*) **गुरुकुलस्य** सर्वे शुल्का: देया: सन्ति। अत: (*v*) **शिक्षाशुल्कं** आवास शुल्कं परीक्षा शुल्कं च कृत्वा पञ्चसहस्रं (*vi*) **रुप्यकाणि** दातव्यानि सन्ति। कृपया एते शुल्का: अस्मिन् मासे एव देया: इति

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/
IndCareer

अवधार्य शीघ्रमेव (*vii*) **भवान्** एतानि रुप्यकाणि प्रेषयतु। येन मम (*viii*) **पठने** व्यवधानं न भवेत्। अत्र मम अध्ययनं (*ix*) **सम्यक्** भवति।

किञ्चिदपि कष्टं नास्ति। स्वसमाचारं लिखतु भवान्।

भवदीया पुत्री
(*x*) **जागृतिः**

7. भवतः नाम धर्मधरः आर्यः वर्तते। भवान् स्व मातुः स्वास्थ्य विषये स्वमातुलं अर्जुन देव आर्यम् एकं पत्रं लिखितुम् इच्छति। मञ्जूषायाः सहायतया तत् सम्पूर्य लिखतु भवान्।

(आपका नाम धर्मधर आर्य है। आप अपनी माता जी के स्वास्थ्य के विषय में अपने मामा अर्जुन देव आर्य को एक पत्र लिखना चाहते हैं। मंजूषा की सहायता से उसे पूर्ण करके आप लिखिए। Your name is Dharmdhar Arya. You want to write a letter to your maternal uncle, Arjun Dev Arya asking him about your mother's health. With the help of words in box, complete this letter.)

परीक्षा भवनम्
देवानन्दः विज्ञानशाला
राजकोट (गुजरात)
दिनाङ्कः : 20-01-20..........

सेवायाम्
समादरणीयाः मातुल चरणाः (*i*)......................!

सादरं प्रणामम्।

अत्र सर्वं कुशलं वर्तते। तत्रस्थानां सर्वेषां (*ii*) .... कुशलतां कामये।

मातुल! समाचारोऽयं यत् इदानीं (*iii*)...................... अस्वस्थाः सन्ति। तस्याः हृदये शनैः-शनैः पीडा भवति। यस्याः (*iv*)...................... योग्येन चिकित्सकेन भवति। सम्प्रति सा भवन्तम् अधिकं (*v*)...................... । यदि भवतां दृष्ट्यां अन्यः कश्चिद् योग्यः (*vi*)...................... भवेत् तर्हि अपि कथयतु भवान्। अहं तां तत्र नीत्वा उपचारं कारयिष्यामि। अधुना मातुः पाचनक्रिया अपि (*vii*)...................... अभवत्। तस्याः भोजनस्य पाचनकार्यं तु (*viii*)...................... एव न। अतः आगते समये पाचने सहायकं किञ्चिद् (*ix*)...................... अपि भवान अत्र नयेत्।

अहं भवताम् आभारी भविष्यामि। कृपया शीघ्रमेव आगच्छतु भवान्।

भवदीयः भागिनीसुतः
(*x*)......................

मञ्जूषा–

औषधिम्, अर्जुन देव आर्याः, चिकित्सा, दुर्बला, धर्मधर आर्यः, स्मरति, जनानां, भवति, मातृचरणाः, चिकित्सकः।

IndCareer

उत्तराणि

परीक्षा भवनम्
देवानन्द: विज्ञानशाला
राजकोट (गुजरात)
दिनाङ्क : 20-01-20..........
सेवायाम्
समादरणीया: मातुल चरणा: (*i*) **अर्जुन देव आर्या:**!
सादरं प्रणामम्।
अत्र सर्वं कुशलं वर्तते। तत्रस्थानां सर्वेषां (*ii*) **जनानां** कुशलतां कामये।
मातुल! समाचारोऽयं यत् इदानीं (*iii*) **मातृचरणा:** अस्वस्था: सन्ति। तस्या: हृदये शनै:-शनै: पीड़ा भवति। यस्या: (*iv*) **चिकित्सा** योग्येन चिकित्सकेन भवति। सम्प्रति सा भवन्तम् अधिकं (*v*) **स्मरति** । यदि भवतां दृष्ट्यां अन्य: कश्चिद् योग्य: (*vi*) **चिकित्सक:** भवेत् तर्हि अपि कथयतु भवान्। अहं तां तत्र नीत्वा उपचारं कारयिष्यामि। अधुना मातु: पाचनक्रिया अपि (*vii*) **दुर्बला** अभवत्।

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/
IndCareer

IndCareer

तस्याः भोजनस्य पाचनकार्यं तु (*viii*) **भवति** एव न। अतः आगते समये पाचने सहायकं किञ्चिद् (*ix*) **औषधिम्** अपि भवान् अत्र नयेत्।

अहं भवताम् आभारी भविष्यामि। कृपया शीघ्रमेव आगच्छतु भवान्।

भवदीयः भागिनीसुतः
(*x*) **धर्मधर आर्यः**

8. **विद्यालयस्य वार्षिकोत्सवम् अधिकृत्य मित्रं प्रति लिखिते पत्रे रिक्तस्थानानि पूरयत।** **½ × 10 = 5**
(विद्यालय के वार्षिकोत्सव का वर्णन करके मित्र को लिखे गए पत्र में रिक्त स्थान भरिए। Complete the letter, written to your friend describing about annual function of your school.)

(*i*) ....
तिथिः 20.3.20......

प्रिय मित्र (*ii*) ....,
अद्य तव पत्रं (*iii*) ....। समाचारः अयम् यत् गते सप्ताहे विद्यालयस्य (*iv*) .... आसीत्। अहं सर्वे च अध्यापकाः (*v*) .... आसन्। शिक्षानिदेशकः कार्यक्रमस्य (*vi*) .... आसीत्। सः अस्माकम् (*vii*) .... प्राशंसत्। सः योग्येभ्यः छात्रेभ्यः (*viii*) .... अयच्छत्। पितृभ्याम् मम (*ix*) .... निवेदयतु।

(*x*) भवतः........................,
क०ख०ग०

मञ्जूषा– वार्षिकोत्सवः, कार्यक्रमम्, मित्रम्, प्रणामः, परीक्षाभवनम्, व्यस्ताः, मुख्यातिथिः, पारितोषिकानि, प्राप्तम्, राम।

उत्तराणि

(*i*) **परीक्षाभवनम्**
तिथिः 20.3.20......

प्रिय मित्र (*ii*) **राम**,
अद्य तव पत्रं (*iii*) **प्राप्तम्**। समाचारः अयम् यत् गते सप्ताहे विद्यालयस्य (*iv*) **वार्षिकोत्सवः** आसीत्। अहं सर्वे च अध्यापकाः (*v*) **व्यस्ताः** आसन्। शिक्षानिदेशकः कार्यक्रमस्य (*vi*) **मुख्यातिथिः** आसीत्। सः अस्माकम् (*vii*) **कार्यक्रमम्** प्राशंसत्। सः योग्येभ्यः छात्रेभ्यः (*viii*) **पारितोषिकानि** अयच्छत्। पितृभ्याम् मम (*ix*) **प्रणामः** निवेदयतु।

(*x*) भवतः **मित्रम्**,
क०ख०ग०

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/

IndCareer

9. **मित्रं प्रति लिखितं निम्नलिखितं पत्रम् मञ्जूषायां प्रदत्तैः पदैः पूरयत।**

(मित्र को लिखे गए निम्नलिखित पत्र को मञ्जूषा में दिए गए पदों से भरिए। Complete the following letter, with suitable words from the box, written to a friend.)

अरुणाचलप्रदेशः

तिथिः 20.2.20......

प्रिय (*i*) .... भास्कर,

सस्नेहं नमस्ते।

(*ii*) .... अहं मित्रैः सह शैक्षिकभ्रमणाय 'दार्जिलिङ्ग इति' पर्वतीयस्थलं गतवान्। (*iii*) .... स्थानस्य सौन्दर्यम् अद्भुतम् (*iv*) .... अस्ति। विशालैः (*v*) .... सुसज्जिता इयं देवभूमिः एव अस्ति। एवं प्रतीयते यत् (*vi*) ....अन्यस्मिन् एव संसारे वसामः। इमं सुरम्यं प्रदेशं दृष्ट्वा इदम् असत्यम् एव प्रतीयते यत् पर्वताः केवलं दूरतः एव (*vii*) ....। पर्वताः तु सदैव रम्याः एव भवन्ति। अहं त्वया सह अपि एकवारं तत्र पुनः (*viii*) .... इच्छामि। आशासे आवां शीघ्रं गमिष्यावः। अधुना विरमामि। सर्वेभ्यः मम (*ix*) .... कथनीयः।

(*x*) .... मित्रम्,

शैलेन्द्रः

मञ्जूषा– गन्तुम्, वृक्षैः, नमस्कारः, मित्र, भवतः, अस्य, एव, वयं, रम्याः, गतसप्ताहे।

उत्तराणि

अरुणाचलप्रदेशः

तिथिः 20.2.20......

प्रिय (*i*) **मित्र** भास्कर,

सस्नेहं नमस्ते।

(*ii*) **गतसप्ताहे** अहं मित्रैः सह शैक्षिकभ्रमणाय 'दार्जिलिङ्ग इति' पर्वतीयस्थलं गतवान्। (*iii*) **अस्य** स्थानस्य सौन्दर्यम् अद्भुतम् (*iv*) **एव** अस्ति। विशालैः (*v*) **वृक्षैः** सुसज्जिता इयं देवभूमिः एव अस्ति। एवं प्रतीयते यत् (*vi*) **वयं** अन्यस्मिन् एव संसारे वसामः। इमं सुरम्यं प्रदेशं दृष्ट्वा इदम् असत्यम् एव प्रतीयते यत् पर्वताः केवलं दूरतः एव (*vii*) **रम्याः**। पर्वताः तु सदैव रम्याः एव भवन्ति। अहं त्वया सह अपि एकवारं तत्र पुनः (*viii*) **गन्तुम्** इच्छामि। आशासे आवां शीघ्रं गमिष्यावः। अधुना विरमामि। सर्वेभ्यः मम (*ix*) **नमस्कारः** कथनीयः।

(*x*) **भवतः** मित्रम्,

शैलेन्द्रः

IndCareer

10. **मित्रं प्रति लिखितं निम्नलिखितं पत्रम् मञ्जूषायां प्रदत्तैः उचितैः शब्दैः पूरयत।**

(मित्र को लिखे गए निम्नलिखित पत्र को मञ्जूषा में दिए गए शब्दों से भरिए। Complete the following letter, with suitable words from the box, written to a friend.)

(*i*) ....

तिथिः 28.6.20......

प्रियमित्र दिवाकर,

(*ii*) .... नमस्ते।

(*iii*) .... अहं मित्रैः सह जन्तुशालां द्रष्टुं काननवनम् अगच्छम्। तत्र (*iv*) .... अनेकान् पशून् अपश्याम। सर्वे पशवः इतस्ततः भ्रमन्ति स्म। सिंहाः उच्चैः (*v*) .... । मयूराः नृत्ये (*vi*) .... आसन्। वस्तुतः मयूरं (*vii*) .... कुत्र जन्तुशालायाः भव्यशोभा? तत्र आम्रवृक्षाः अपि आसन्, कोकिला (*viii*) .... । वस्तुतः यत्र आम्रवृक्षाः (*ix*) .... कोकिला तु भविष्यति एव। अग्रे पुनः लेखिष्यामि। (*x*) .... मम नमस्कारः कथनीयः।

भवदीयम् अभिन्नमित्रम्

शेखरः

मञ्जूषा– विना, तत्र, वयम्, सस्नेहं, चेन्नईतः, सर्वेभ्यः, अगर्जन्, ह्यः, मग्नाः, अपि।

उत्तराणि

(*i*) **चेन्नईतः**

तिथिः 28.6.20......

प्रियमित्र दिवाकर,

(*ii*) **सस्नेहं** नमस्ते।

(*iii*) **ह्यः** अहं मित्रैः सह जन्तुशालां द्रष्टुं काननवनम् अगच्छम्। तत्र (*iv*) **वयम्** अनेकान् पशून् अपश्याम। सर्वे पशवः इतस्ततः भ्रमन्ति स्म। सिंहाः उच्चैः (*v*) **अगर्जन्**। मयूराः नृत्ये (*vi*) **मग्नाः** आसन्। वस्तुतः मयूरं (*vii*) **विना** कुत्र जन्तुशालायाः भव्यशोभा? तत्र आम्रवृक्षाः अपि आसन्, कोकिला (*viii*) **अपि**। वस्तुतः यत्र आम्रवृक्षाः (*ix*) **तत्र** कोकिला तु भविष्यति एव। अग्रे पुनः लेखिष्यामि। (*x*) **सर्वेभ्यः** मम नमस्कारः कथनीयः।

भवदीयम् अभिन्नमित्रम्

शेखरः

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/

IndCareer

IndCareer

11. **मित्रं प्रति परीक्षासफलतायाम् लिखितं पत्रं मञ्जूषायां प्रदत्तैः शब्दैः पूरयत।**

(परीक्षा में सफल होने पर मित्र को लिखे गए पत्र को मञ्जूषा में दिए गए उचित शब्दों से भरिए। Complete this letter, with suitable words from the box, written to your friend on his success in the examination.)

(*i*) ....।

तिथिः 22.9.20......

(*ii*) ....,

(*iii*) ....।

भवतः परीक्षासफलतापत्रम् अधुनैव (*iv*) ....। भवतः उत्तीर्णतां ज्ञात्वा मयि अति (*v*) .... अस्ति। अहोरात्रं प्रयासं विधाय भवान् 95 प्रतिशतम् (*vi*) .... लब्धवान्। त्वं मम परिवारजनस्य (*vii*) .... अर्हसि। पत्रसमाप्तौ तुभ्यं पुनः वर्धापनं (*viii*) ....। (*ix*) .... सादरं नमः।

भवतः (*x*) ....

अ०ब०स०

मञ्जूषा– परीक्षाभवनात्, सन्तोषः, अङ्कान्, मित्रम्, साधुवादान्, कामये, प्राप्तम्, पितृभ्याम्, प्रियमित्र, सप्रेम नमस्कारम्।

उत्तराणि

(*i*) **परीक्षाभवनात्।**

तिथिः 22.9.20......

(*ii*) **प्रियमित्र,**

(*iii*) **सप्रेम नमस्कारम्।**

भवतः परीक्षासफलतापत्रम् अधुनैव (*iv*) **प्राप्तम्।** भवतः उत्तीर्णतां ज्ञात्वा मयि अति (*v*) **सन्तोषः** अस्ति। अहोरात्रं प्रयासं विधाय भवान् 95 प्रतिशतम् (*vi*) **अङ्कान्** लब्धवान्। त्वं मम परिवारजनस्य (*vii*) **साधुवादान्** अर्हसि। पत्रसमाप्तौ तुभ्यं पुनः वर्धापनं (*viii*) **कामये।** (*ix*) **पितृभ्याम्** सादरं नमः।

भवतः (*x*) **मित्रम्**

अ०ब०स०

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/

IndCareer

IndCareer

12. **लघुभ्रातरं प्रति लिखिते पत्रे मञ्जूषायां प्रदत्तैः शब्दैः रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत।**

(छोटे भाई को लिखे गए पत्र को मञ्जूषा में दिए गए उचित शब्दों से रिक्त स्थान की पूर्ति कीजिए। Complete this letter, with suitable words from the box, written to your younger brother.)

(*i*) ....

आगरा।

तिथिः 22.9.20......

प्रिय (*ii*) .... सोमेश,

सस्नेहं आशीर्वादम्।

(*iii*) .... अहं तव पत्रं प्राप्तवान्। (*iv*) .... परीक्षापरिणामः (*v*) .... अस्ति, परं गणितविषये भवता न्यूनाः अङ्काः (*vi*) .... इति सखेदं मया अधीतम्। (*vii*) .... प्रतिदिनं प्रातः काले उत्थाय गणितस्य (*viii*) .... कुरु, गणिताध्यापकं च पुनः पुनः प्रश्नान् पृच्छ। अभ्यासेन एव सर्वाणि कार्याणि सिध्यन्ति।

(*ix*) .... चरणयोः सादरं प्रणामः।

भवदीयः अग्रजः,

(*x*) ....

मञ्जूषा– पित्रोः, त्वं, अभ्यासं, छात्रावासतः, अनुज, ह्यः, शोभनः, श्रीशः, तव, प्राप्ताः।

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/

IndCareer

IndCareer

उत्तराणि

(*i*) **छात्रावासतः**
आगरा।
तिथिः 22.9.20......

प्रिय (*ii*) **अनुज** सोमेश,
सस्नेहं आशीर्वादम्।
(*iii*) **ह्यः** अहं तव पत्रं प्राप्तवान्। (*iv*) **तव** परीक्षापरिणामः (*v*) **शोभनः** अस्ति, परं गणितविषये भवता न्यूनाः अङ्काः (*vi*) **प्राप्ताः** इति सखेदं मया अधीतम्। (*vii*) **त्वं** प्रतिदिनं प्रातः काले उत्थाय गणितस्य (*viii*) **अभ्यासं** कुरु, गणिताध्यापकं च पुनः पुनः प्रश्नान् पृच्छ। अभ्यासेन एव सर्वाणि कार्याणि सिध्यन्ति।
(*ix*) **पित्रोः** चरणयोः सादरं प्रणामः।

भवदीयः अग्रजः,
(*x*) **श्रीशः**

13. **विद्यालयस्य वार्षिकोत्सवम् अधिकृत्य मित्रं प्रति लिखिते पत्रे मञ्जूषाशब्दैः रिक्तस्थानपूर्तिं कुरुत।**
(विद्यालय के वार्षिकोत्सव को अधिकृत करके मित्र को लिखे गए पत्र में मञ्जूषा के शब्दों से रिक्त स्थान की पूर्ति कीजिए।)
(Complete this letter, with suitable words from the box, written to your friend specially mentioning the annual function of the school.)

(*i*) ....
कुरुक्षेत्रम्।
तिथिः 10.10.20......

प्रिय (*ii*) ....
(*iii*) .... तव पत्रम् अधिगतम्। मया पत्रेण ज्ञातं यत् गत सप्ताहे विद्यालयस्य (*iv*) .... आसीत्। त्वं सर्वे अध्यापकाः च (*v*) .... अतिष्ठन्। कार्यक्रमस्य मुख्यातिथिः (*vi*) .... आसीत्। सः (*vii*) .... कार्यक्रमस्य प्रशंसाम् अकरोत्। (*viii*) .... छात्रेभ्यः पुरस्कारान् प्रायच्छत्।
पितृभ्यां सादरं (*ix*) .... ।

भवतः (*x*) ....,
क०ख०ग०

मञ्जूषा–	शिक्षानिदेशकः, मया, परीक्षाभवनम्, वार्षिकोत्सवः, व्यस्ताः, प्रणामाः, युष्माकम्, योग्येभ्यः, प्रियमित्रम्, मित्र।

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/

IndCareer

उत्तराणि

(*i*) **परीक्षाभवनम्**
कुरुक्षेत्रम्।
तिथि: 10.10.20......

प्रिय (*ii*) **मित्र**
(*iii*) **मया** तव पत्रम् अधिगतम्। मया पत्रेण ज्ञातं यत् गत सप्ताहे विद्यालयस्य (*iv*) **वार्षिकोत्सवः** आसीत्। त्वं सर्वे अध्यापकाः च (*v*) **व्यस्ताः** अतिष्ठन्। कार्यक्रमस्य मुख्यातिथिः (*vi*) **शिक्षानिदेशकः** आसीत्। सः (*vii*) **युष्माकम्** कार्यक्रमस्य प्रशंसाम् अकरोत्। (*viii*) **योग्येभ्यः** छात्रेभ्यः पुरस्कारान् प्रायच्छत्।
पितृभ्यां सादरं (*ix*) **प्रणामाः**।

भवतः (*x*) **प्रियमित्रम्,**
क०ख०ग०

14. **भवतः नाम अर्णवः। भवान् छात्रावासे निवसति। 'आगरायाः ताजमहलम्' इति स्थाने शैक्षिकभ्रमणाय गन्तुं भवान् इच्छति। तदर्थं धनप्रेषणार्थं पितरं प्रति अधः अपूर्णं पत्रं लिखितम्। मञ्जूषायाः सहायतया उचितशब्दैः रिक्तस्थानानि पूरयित्वा पुनः पत्रम् उत्तरपुस्तिकायां लिखत।**

https://www.indcareer.com/schools/ncert-solutions-for-class-10-sanskrit-grammar-%e0%a4%96%e0%a4%a3%e0%a5%8d%e0%a4%a1%e0%a4%83-%e0%a4%96-%e0%a4%b0%e0%a4%9a%e0%a4%a8%e0%a4%be%e0%a4%a4%e0%a5%8d%e0%a4%ae%e0%a4%95/

IndCareer

(आपका नाम अर्णव है। आप छात्रावास में रहते हैं। आप शैक्षिक भ्रमण के लिए आगरा स्थित ताजमहल जाना चाहते हैं। इसके लिए धन भेजने हेतु पिता जी को नीचे अपूर्ण पत्र लिखा गया है। मञ्जूषा के उचित शब्दों की सहायता से रिक्त स्थान भरकर पत्र पुनः उत्तर पुस्तिका में लिखिए। You are Arnav. You reside at a hostel. You want to visit Taj Mahal of Agra on an educational tour. The following letter written to the father for sending money is incomplete. Re-write the letter in answer book, after completing with suitable words from the box.)

20, नवोदयविद्यालयछात्रावासः,
(*i*) ....,
तिथिः 4.11.20......

परम-आदरणीयाः पितृमहाभागाः,
सादरं (*ii*) ....।
सविनयं निवेदनम् अस्ति यत् मम मासिकी परीक्षा (*iii*) .... जाता। मम उत्तरपत्राणि (*iv*) .... अभवन्। अस्मिन् ग्रीष्मावकाशे अहं गृहं न (*v*) .... यतः विद्यालयेन एकस्याः (*vi*) .... आयोजनं कृतम्। एषा यात्रा आगरा-ताजमहलं द्रष्टुम् (*vii*) .... अस्ति। यात्रा-व्ययार्थं पञ्चशतं (*viii*) .... भवन्तः प्रेषयन्तु। शेषं सर्वं कुशलम्। (*ix*) .... अग्रजाय च मम प्रणामाः।

(*x*) .... प्रियपुत्रः,
अर्णवः

मञ्जूषा– भवदीयः, समाप्ता, शैक्षिकयात्रायाः, मुम्बईनगरम्, रुप्यकाणि, जनन्यै, आगमिष्यामि, प्रणामाः, शोभनानि, आयोजिता।

उत्तराणि

20, नवोदयविद्यालयछात्रावासः,
(*i*) **मुम्बईनगरम्**,
तिथिः 4.11.20.....

परम-आदरणीयाः पितृमहाभागाः,
सादरं (*ii*) **प्रणामाः**।
सविनयं निवेदनम् अस्ति यत् मम मासिकी परीक्षा (*iii*) **समाप्ता** जाता। मम उत्तरपत्राणि (*iv*) **शोभनानि** अभवन्। अस्मिन् ग्रीष्मावकाशे अहं गृहं न (*v*) **आगमिष्यामि** यतः विद्यालयेन एकस्याः (*vi*) **शैक्षिकयात्रायाः** आयोजनं कृतम्। एषा यात्रा आगरा-ताजमहलं द्रष्टुम् (*vii*) **आयोजिता** अस्ति। यात्रा-व्ययार्थं पञ्चशतं (*viii*) **रुप्यकाणि** भवन्तः प्रेषयन्तु। शेषं सर्वं कुशलम्। (*ix*) **जनन्यै** अग्रजाय च मम प्रणामाः।

(*x*) **भवदीयः** प्रियपुत्रः,
अर्णवः

15. **स्वविद्यालयस्य वर्णनं कुर्वन् मित्रं संजीवं प्रति अधः लिखितं पत्रम् उत्तरपुस्तिकायां रिक्तस्थानपूर्तिं कृत्वा पुनः लिखत। सहायतायै मञ्जूषायां पदानि दत्तानि।**

(अपने विद्यालय का वर्णन करते हुए मित्र संजीव को नीचे लिखे गए पत्र में रिक्त स्थान पूर्ति करके पुनः उत्तर पुस्तिका में लिखिए। सहायता के लिए मञ्जूषा में पद दिए गए हैं। Re-write the following letter in your answer book after filling the blanks, written to your friend Sanjeev, describing your school. For your help, words are given in the box.)

परीक्षाभवनम्,
तिथिः 10.10.20......

प्रिय (*i*) ....,
सस्नेहं नमस्कारः।

भवतः पत्रं प्राप्तम्। (*ii*) .... प्रासीदत्। यथा भवता कथितं तथा अहं पत्रोत्तरे स्वविद्यालयस्य वर्णनं (*iii*) ....। मम (*iv*) .... अतीव विशालः सुन्दरः च अस्ति। अत्र त्रिसहस्रं छात्राः (*v*) .... पठन्ति। (*vi*) .... पुस्तकानां पत्र-पत्रिकाणां च सुव्यवस्था अस्ति। (*vii*) .... वालीबाल-बैडमिन्टन-क्रिकेट रज्जु आकर्षणादि खेलानाम् उत्तमः प्रबन्धः अस्ति। परिषदः परीक्षापरिणामः प्रतिवर्षं (*viii*) .... भवति। मातपित्रोः (*ix*) .... प्रणामाः।

भवतः (*x*)..........................
क०ख०ग०

मञ्जूषा– | पुस्तकालये, चरणयोः, अभिन्नमित्रम्, संजीव, शतप्रतिशतम्, मनोयोगेन, मनः, करोमि, क्रीडाक्षेत्रे, विद्यालयः। |

उत्तराणि

परीक्षाभवनम्,
तिथिः 10.10.20......

प्रिय (*i*) **संजीव** ,
सस्नेहं नमस्कारः।

भवतः पत्रं प्राप्तम्। (*ii*) **मनः** प्रासीदत्। यथा भवता कथितं तथा अहं पत्रोत्तरे स्वविद्यालयस्यवर्णनं (*iii*) **करोमि**। मम (*iv*) **विद्यालयः** अतीव विशालः सुन्दरः च अस्ति। अत्र त्रिसहस्रं छात्राः (*v*) **मनोयोगेन** पठन्ति। (*vi*) **पुस्तकालये** पुस्तकानां पत्र-पत्रिकाणां च सुव्यवस्था अस्ति। (*vii*) **क्रीडाक्षेत्रे** वालीबाल-बैडमिन्टन-क्रिकेट रज्जु आकर्षणादि खेलानाम् उत्तमः प्रबन्धः अस्ति। परिषदः परीक्षापरिणामः प्रतिवर्षं (*viii*) **शतप्रतिशतम्** भवति। मातपित्रोः (*ix*) **चरणयोः** प्रणामाः।

भवतः (*x*) **अभिन्नमित्रम्**
क०ख०ग०

अभ्यासार्थम्

1. **भवती चित्राङ्गदा। श्वः भवत्याः जन्मदिवसः वर्तते। अतः इदं कार्यक्रमम् उपलक्ष्य स्वसखीं शालिनीम् आमन्त्रयितुं भवती पत्रं लिखति। मञ्जुषायाः सहायतया शालिनीं प्रति लिखितम् इदं पत्रं सम्पूरयतु भवती।**

(आप चित्रांगदा हैं। कल आपका जन्मदिन है। अतः इस कार्यक्रम के उपलक्ष्य में आप अपनी सहेली शालिनी को निमन्त्रित करने के लिए पत्र लिख रही हैं। मंजूषा की सहायता से शालिनी को लिखे इस पत्र को आप पूरा करो। You are Chitrangada. Tomorrow is your birthday. You want to invite your friend, Shalini on this occasion. For this, you are writing a letter for her. Complete this letter with the help of word box.)

परीक्षाभवनम्
क, ख, ग विद्यालयः
शिवाजी नगरम्
लक्ष्मणपुरी (मध्य प्रदेश)
दिनाङ्क : 18-12-20...............
प्रिय सखि शालिनि!
(*i*) ....,
आशास्ति त्वं सर्वथा (*ii*) .... भविष्यसि। यथा त्वं जानासि एव यत् मम (*iii*) .... श्वः भविष्यति। अस्मिन्नवसरे मम (*iv*) .... एकं जलपानं-मनोरञ्जकं च कार्यक्रमम् आयोजितवन्तौ। अस्मिन् मम सर्वाणि (*v*) .... आगमिष्यन्ति। अस्माकं परिवारस्य सर्वे जनाः (*vi*) .... अपि अत्र आमन्त्रयन्ति।
अतः श्वः सायं पञ्चवादते भवती अत्र अवश्यमेव आगच्छेत्। सर्वे मिलित्वा प्रथमं (*vii*) .... आनन्दं लप्स्यन्ते। पश्चात् अन्त्याक्षरी, श्लोक प्रतियोगिताभ्यां सह जलपानस्य (*viii*) .... अपि प्राप्स्यन्ति।
आशास्ति भवती अवश्यमेव आगमिष्यति।
गृहे स्व पितृपादभ्यां मम सादरं (*ix*) .... कथय।

त्वदीया सखी

(x) ....

मञ्जूषा– त्वाम्, प्रणामं, शुभं भवतु, चित्राङ्गदा, संगीतस्य, कुशला, आनन्दम्, मातापितरौ, जन्मदिवसः, मित्राणि।

2. **भवान् सर्वेशः उदयपुरं वसति। भवान् उदयपुरस्य सौन्दर्यं द्रष्टुं स्वं मित्रं चन्द्रेशम् आमन्त्रयति। अतः मञ्जूषायाः सहायतया इदं पत्रं सम्पूर्य तस्मै प्रेषयतु भवान्।**

(आप सर्वेश उदयपुर में रहते हैं। आप उदयपुर की सुन्दरता देखने के लिए अपने मित्र चन्द्रेश को आमंत्रित कर रहे हैं। इसके लिए मंजूषा की सहायता से यह पत्र पूरा करके उसे आप भेजिए। You are Sarvesh and you reside in Udaipur. You are inviting your friend Chandresh for a visit to Udaipur to see its beauty. For this, complete the below letter with the help of words in box.)

10/15 हिरण्मनगरी

(i) ....

(राजस्थानम्)

दिनाङ्क : 01-07-20.............

सेवायाम्,

प्रिय सुहृद् (ii) .... !

शुभं भवतु

निवेदनम् इदमस्ति यत् अत्र सर्वं कुशलं वर्तते भवतः कुशलताम् इच्छामि।

मित्रवर! इदं उदयपुर नगरम् अतीव (iii) .... युक्तं वर्तते। इदं नगरं महाराणा उदयसिंह राजाधिराजेन (iv) .... आसीत्। इदं प्रतीयते यत् एतत् नगरं धरायाः (v) .... अस्ति। इदं सरोवराणां नगरमपि कथ्यते। यतः अत्र अनेके (vi) .... सन्ति। अनेन अत्र ग्रीष्मस्य अनुभवमपि न भवति। निकटे एव महाराणा प्रताप महाभागानां स्मरणं कारयन्ती (vii) .... अपि वर्तते। अत्र भूमिः रक्तवर्णा अस्ति। समीपे एव स्थितं वैष्णव सम्प्रदायस्य प्रसिद्ध तीर्थं (viii) .... अपि अस्ति। यत्र जनाः अहर्निशं तीर्थयात्रां करणाय आगच्छन्ति। एकलिंग महादेवस्य (ix) .... आर्य समाजस्य प्रवर्तकस्य महर्षि दयानन्दस्य समरणं कारयति। यत्र महर्षि दयानन्दः सत्यार्थप्रकाशं महाग्रन्थं रचितवान्।

मित्र! मम अतीव अभिलाषा वर्तते यत् भवान् अवश्यमेव अस्य नगरस्य (x) .... अत्र शीघ्रम् आगच्छेत्। अहं त्वां समस्ते क्षेत्रे नेष्यामि।

शीघ्रं स्वागमनस्य सूचनां यच्छतु भवान्।

भवदीयं मित्रम्
–सर्वेशः

वेष्टनम्
सर्वेशः मित्तलः
84/300 योजना विहारः
नव दिल्ली – 15

मञ्जूषा– देवालयः, हल्दीघाटी, चन्द्रेश, स्थापितम्, दर्शनार्थम्, उदयपुरम्, सरोवराः, स्वर्गम्, सौन्दर्य, नाथद्वारा।

3. **भवान् यशस्वी देवः। भवान् सिकन्दराबादे एकस्मिन् आवासीय विद्यालये पठति। स्व विद्यालयं वर्णयन् स्वमातरं प्रति लिखितं मञ्जूषायाः सहायतया इदं पत्रं सम्पूरयत।**
(आप यशस्वी देव हैं। आप सिकन्दराबाद में एक आवासीय Residential विद्यालय में पढ़ते हैं। अपने विद्यालय का वर्णन करते हुए अपनी माता जी को लिखे गए मंजूषा की सहायता से यह पत्र भरकर लिखिए। You are Yashasvi Dev. You study in a residential school in Sikandrabad. By help of words in the box, complete this letter describing about your school to your mother.)
छात्रावासः
गुरु तिरुमलाई आङ्ग्ल संस्कृत विद्यालयः
(*i*) .... (तैलंगाना प्रदेशः)

NCERT Solutions for Class 10 Sanskrit Grammar: खण्डः 'ख' (रचनात्मक कार्यम्)-सङ्केताधारितम् औपचारिकम् अनौपचारिक च पत्रम्

तिथि : 23-12-20.............
सेवायाम्,
समादरणीयाः (*ii*) ....
सादराभिवादनम्

सविनयं निवेदनं वर्तते यत् अत्र सर्वं (*iii*) .... अस्ति। मम (*iv*) .... सम्यक्तया चलति। मम सर्वे सहपाठिनः (*v*) .... सन्ति। सर्वे गुरुजनाः अस्मासु (*vi*) .... स्निह्यन्ति। छात्रावासस्य (*vii*) .... समयस्य पालनम् कठिन अनुशासनेन सह कुर्वनित। अतः अस्य विद्यालयस्य (*viii*) .... च ख्यातिः सर्वत्र प्रसिद्धा अस्ति। सर्वे कर्मचारिणः (*ix*) .... च प्रमुदिताः वर्तन्ते। अहमत्र आगत्य पूर्णतया प्रसन्नः सन्तुष्टश्च अस्मि।
भवदीयानां कुशलतां कामये।

भवतीनां सुतः
(*x*) ....

मञ्जूषा– अतीव, प्रबन्धकाः, मातृचरणाः, छात्रावासस्य, सिकन्दराबादः, कुशलम्, निरीक्षकाः, परिश्रमिणः, यशस्वी देवः, अध्ययनम्।

NCERT Solutions for Class 10 Sanskrit Grammar: खण्डः 'ख' (रचनात्मक कार्यम्)-सङ्केताधारितम् औपचारिकम् अनौपचारिक च पत्रम्

4. **भवान् कृपाशंकरः स्वमित्रं देवशर्माणं शरद्कालीनेषु अवकाशेषु बंगालप्रान्तस्य कोलकाता नगरस्य दुर्गापूजा महोत्सवं द्रष्टुं गमनाय आमन्त्रयितुम् इच्छति। तत्पत्रं मञ्जूषायाः समुचितैः पदैः सम्पूर्य पुनः लिखतु भवान्।**
(आप कृपाशंकर अपने मित्र देवशर्मा को शरदकालीन छुट्टियों में बंगाल प्रान्त के कोलकाता नगर के दुर्गापूजा-महोत्सव को देखने जाने के लिए आमंत्रित करना चाहते हैं। उस पत्र को आप मंजूषा के उचित शब्दों से पूरा करके फिर से लिखिए।
You, Kripashankar, want to invite your friend, Dev Sharma, in his winter vacations to Durga Puja festival to be held in Kolkata city of Bengal province. For this, complete this letter by help of words from box.)

परीक्षा भवनम्
अ.ब.स. विद्यालयः
बङ्गलूरुः (कर्णाटकम्)
तिथि : 10-12-20 ....
प्रिय मित्र देवशर्यः!
शुभकामनाः

आशास्ति त्वं तत्र सम्यक्तया (*i*) .... भविष्यसि। मित्र! त्वं तु इदं (*ii*) .... एव यत् दशदितानि पश्चात् अस्माकं (*iii*) .... प्रारम्भाः भविष्यन्ति। वयं सर्वाणि मित्राणी निश्चितवन्तः यत् एषु (*iv*) .... वयं सर्वे दुर्गापूजायाः महापर्व द्रष्टुं (*v*) .... नगरं गमिष्यामः। अतः सर्वाणि मित्राणि इच्छान्ति यत् (*vi*) .... अपि अस्माभिः सह चल। मार्गे अतीव आनन्दः भविष्यति। तत्र गत्वा (*vii*) .... कोलकाता नगरस्य सौन्दर्यं द्रक्ष्यामः स्थानेषु-स्थानेषु दुर्गा देव्याः विश्वविश्रुताः (*viii*) .... नगरस्य सौन्दर्य चतुश्चन्द्रमिव वृद्धिं करिष्यन्ति। प्रिय सुहृत्! इयं यात्रा (*ix*) .... जीवने सदैव स्मरणीया भविष्यति। अतः तत्र गमनस्य कार्यक्रमं तु ननु निश्चिंतं करोतु (*x*) .... ।
कृपया शीघ्रं सूचयतु अपि भवान्।

भवदीयं मित्रम्
कृपाशंकरः

मञ्जूषा–

मण्डपाः, अवकाशेषु, स्वस्थः, भवान्, वयं, जानासि, कोलकाता, अस्माकं, त्वम्, शरदवकाशाः।

5. **भवान् डॉ. देवकीनन्दनः अयोध्यां पुरीं निवसति। तत् स्थानं भगवतः श्रीरामचन्द्रस्य जन्मस्थानं वर्तते। तस्य शोभां द्रष्टुं स्व मित्रं आगरा नगरस्य वास्तव्यं जयनन्दनं प्रति मञ्जूषायाः पदानां सहायतया एकं पत्रं लिखतु भवान्।**
(आप डॉ. देवकीनन्दन अयोध्यापुरी में रहते हैं। वह स्थान भगवान राम जी का जन्मस्थान है। उसकी शोभा देखने के लिए अपने मित्र आगरा निवासी जयनन्दन को मंजूषा के शब्दों की सहायता से एक पत्र आप लिखिए।

You, Dr. Devkinandan, reside in Ayodhya. Ayodhya is the birthplace of Lord Rama. Complete the letter by words from the box inviting your friend, Jai Nandan, who resides in Agra, to come and see the beauty of Ayodhya.)

1/50, तुलसी उद्यानम्
अयोध्या (फैजाबाद:)
उत्तर प्रदेश:
तिथि: 15-08-20........
सेवायाम्,
प्रिय सुहृत् (*i*) ....!
सप्रेम नमस्कारम्

आशास्ति भवान् तत्र (*ii*) .... प्रसन्न: च भविष्यति। अहमपि अत्र कुशल: स्वस्थ: च अस्मि। मित्रवर! गत वर्षे अहं भवत: (*iii*) .... आगरा नगरं गतवान्। तत्र भवन्तं पारिवारिक जनान् च (*iv*) .... अतीव प्रसन्न: अभवम्। मुगलकालीनं स्मारकं ताजमहलं (तेज महालयं) दृष्ट्वा अति (*v*) .... अभवत्। मित्र! मम पारिवारिका: जना: अहम् च इच्छाम: यत् अस्मिन् वर्षे (*vi*) .... अत्र अयोध्यापुरीम् आगच्छेत्। इदं नगरं हिन्दु धर्मावलम्बिनां कृते अतीव (*vii*) .... दर्शनीयं पूज्यं च तीर्थं वर्तते। अत्र त्रेता युगे मर्यादा पुरुषोत्तम: (*viii*) .... स्व जन्म अलभत। सरयूतीरं, जन्मभूमि:, हनुमानगढ़ी (*ix*) .... , सीता रसोई, बड़ा दरबारं, भरत कुण्डं इत्यादीनां स्थलानां दर्शनं कृत्वा भवान् अतीव प्रसन्न: भविष्यति।
भवता सह वयं सर्वे पारिवारिक जना: मिलित्वा अतीव आनन्दम् अनुभविष्याम:।
आशास्यते यत् भवान् शीघ्रम् अत्र आगन्तुं स्व कार्यक्रमं रचयिष्यति।
शेषं कुशलं वर्तते।

(*x*) ....
डॉ. देवकीनन्दन:

मञ्जूषा– कनक भवनं, गृहम्, पवित्रं, जयनन्दन, श्रीराम चन्द्र:, प्रसन्नता, स्वस्थ:, भवदीय: सखा, मिलित्वा, भवान्।

NCERT Solutions for Class 10 Sanskrit Grammar: खण्डः 'ख' (रचनात्मक कार्यम्)-सङ्केताधारितम् औपचारिकम् अनौपचारिक च पत्रम्

Chapterwise NCERT Solutions for Class 10 Sanskrit Grammar :

- Sanskrit Grammar (खण्डः ‘क’): अपठित-अवबोधनम्
- Sanskrit Grammar: खण्डः ‘ख’ (रचनात्मक कार्यम्)-सङ्केताधारितम् औपचारिकम् अनौपचारिक च पत्रम्
- Sanskrit Grammar: खण्डः ‘ख’ (रचनात्मक कार्यम्)-चित्रवर्णनम् अथवा अनुच्छेदलेखनम्
- Sanskrit Grammar: खण्डः ‘ख’ (रचनात्मक कार्यम्)-सरलवाक्यानां संस्कृतभाषायाम् अनुवादः
- Sanskrit Grammar: खण्डः ‘ग’ (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)-सन्धिः
  Sanskrit Grammar: खण्डः ‘ग’ (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)-समासाः
- Sanskrit Grammar: खण्डः ‘ग’ (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)-प्रत्ययाः
- Sanskrit Grammar: खण्डः ‘ग’ (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)-वाच्यपरिवर्तनम् (केवलं लट्लकारे)
- Sanskrit Grammar: खण्डः ‘ग’ (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)-समयलेखनम्
- Sanskrit Grammar: खण्डः ‘ग’ (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)-अव्ययाः
- Sanskrit Grammar: खण्डः ‘ग’ (अनुप्रयुक्त-व्याकरणम्)-अशुद्धि-संशोधनम्

About NCERT

The National Council of Educational Research and Training is an autonomous organization of the Government of India which was established in 1961 as a literary, scientific, and charitable Society under the Societies Registration Act. The major objectives of NCERT and its constituent units are to: undertake, promote and coordinate research in areas related to school education; prepare and publish model textbooks, supplementary material, newsletters, journals and develop educational kits, multimedia digital materials, etc.Organise pre-service and in-service training of teachers; develop and disseminate innovative educational techniques and practices;collaborate and network with state educational departments, universities, NGOs and other educational institutions; act as a clearing house for ideas and information in matters related to school education; and act as a nodal agency for achieving the goals of Universalisation of Elementary Education.In addition to research, development, training, extension, publication and dissemination activities, NCERT is an implementation agency for bilateral cultural exchange programmes with other countries in the field of school education.Its headquarters are located at Sri Aurobindo Marg in New Delhi. Visit the Official NCERT website to learn more.